

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA MATEMATIKA DARSLARIDA KREATIV-IJODIY ISHLARNI TASHKIL ETISH

Shokirova Nohida Madaminovna

Oltiariq tumani 3-IDUM o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada boshlang‘ich sinflarda matematika fanini o‘qitishning noan‘anaviy metod va usullari, kreativ-ijodiy ishlarni tashkil etish to‘g‘risida fikr yuritilgan. Yangi pedagogik texnologiyalarda orqali boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga matematika fanini o‘qitishdagi faol uslublar haqida batafsil tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: innovatsiya, yangi pedagogik texnologiya, didaktik topshiriq, kim tezroq o‘yini, o‘yinli texnologiyalar, pedagogik mahorat

Boshlang‘ich sinflarda shaxsning ijodiy salohiyatini faollashtirish vositalaridan biri matematika darslarida turli kreativ-ijodiy topshiriqlardir. Matematika umumiy ko‘rinadigan hisobdan boshlanmaydi, lekin, topishmoqlar, muammolar, masalalarni yechish orqali baholanadi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchisida ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun hayrat va qiziqishni his qildirish, misol-masalalarni yechishga bo‘lgan ehtiyojni qondirish kerak¹⁰. Faqat qiyinchiliklarni yengish, muammolarni hal qilish orqali bola ijod olamiga kirishi mumkin. Bizning zamonamizda esa faqat ijodkor, cheksiz fikrlaydigan odamgina muvaffaqiyatga erisha oladi. O‘z orzularini ro‘yobga chiqarishga, o‘z imkoniyatlarini ko‘rsatishga intilish inson hayotining barcha shakllarida namoyon bo‘ladigan asosiy tamoyil - rivojlanish, kengayish, takomillashtirish, kamolotga intilish, organizmning barcha qobiliyatlarini namoyon qilish va namoyon qilish tendentsiyasi va o‘quvchining “meni”i hisoblandi.

¹⁰ T.G‘afforova. “Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy pedtexnologiyalar”. “Tafakkur” nashriyoti. Toshkent – 2011. B.11.

Mashqlar tizimi maqsadning barcha uch jihatini hal qilishi kerak: kognitiv, rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun o'quvchilarni yangi bilimlarni olishga yo'naltiradigan vazifalar katta ahamiyatga ega:

- chizma bo'yicha topshiriqlar tuzish, sinfdagi narsalar, xayoliy narsalar haqida;
- hazil muammolarini hal qilish;

- grafik tasvirlar, geometrik shakllar, matematik atamalar va topshiriqlarni o'z ichiga olgan e'tibor, xotirani mustahkamlovchi, tasavvurni, fikrlashni rivojlantirish va takomillashtirish uchun vazifalar;

- matematik lug'atni kengaytirishga hissa qo'shadigan o'yinlar¹¹.

Analogiya ham kreativlikni rivojlantiradi. Analogiyadan matematikada foydalanish teorema isbotini izlashda, matnli masalalarni yechishda asosiy usullardan biri hisoblanadi.

Masalan, birinchi juftlikka o'xshatib, boshqa juftlikdagi etishmayotgan so'zni tanlang:

1. yuqoriga-pastga; to'g'ri -
2. ayirma-ayirish; ko'paytirish -
3. uchburchak-prizma; kvadrat-...
4. bo'linma-bo'luvchi; ko'payma- ...

Mashqni davom ettiring:

- a) 1,22,333,...; b) 7; 67;567,...; c) 121,222,323,... d) 1,2,4,7,11....

Bunday mashqlar o'quvchilarning tasavvurini rivojlantiradi va aqliy faoliyat ijodkorligini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Ushbu turdagi tizimli mashqlar funksiyalar, xususiyatlar, quyi tizimlar bo'yicha analoglarni topish algoritmini o'zlashtirishga imkon beradi¹². Tasniflash - bu kreativlikni rivojlantiruvchi fikrlashning yana bir usuli. Uning mohiyati ko'rib chiqilayotgan hodisalar yoki obyektlar to'plamini juftlik bilan kesishuvchi kichik to'plamlarga bo'lishdan iborat.

¹¹ <http://www.uchportal.ru/publ/23-1-0-3909> В.В.Белосвет «Развитие творческих способностей младших школьников на уроках математики через решение нестандартных задач».

¹² Шевчук И.В. Организация творческой работы на уроках математики в начальных классах. Вектор науки ТГУ. 2012 №2(9).

Bunday vazifalar tanish obyektlarni “tanib olish”, bilimlarni g‘ayrioddiy vaziyatga o‘tkazish va obyektning tuzilishini ko‘rish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Bunday vazifalarga misollar:

1. Oshiqcha sonni toping va nima uchun ortiqcha ekanligini tushuntiring
14,23,78,212.50.

2.Qo‘shimcha raqam toping va javobingizni asoslang (kamida uchta javob)
9 16 25 47 81.

Umumlashtirish o‘quvchilarning aqliy faoliyatining rivojlanish darajasini, ongliligini, o‘zlashtirish kuchini va bilim miqdorini ko‘rsatadi.

1. Bir guruhga kiruvchi ob’ektlarga umumiy nom bering:

A) to‘g‘ri to‘rtburchak, uchburchak, kvadrat, aylana ...

B) kesma, nur bu ...

2. Geometrik so‘zlar. Qavs ichidagi maslahatlardan foydalanib, so‘zlarning o‘zini va ularga “mos keladigan” geometrik shakllarning nomlarini taxmin qiling.

Boshqotirma, rebus, qiziqarli topshiriqlar, zukkolik uchun topshiriqlarni yechish ham kreativlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday vazifalar ustida ishlash qat’iyatlilikni rivojlantiradi, xotiraning har xil turlarini, e’tiborni kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. T. G‘afforova. “Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy pedtexnologiyalar”. “Tafakkur” nashriyoti. Toshkent – 2011.
2. Ziyomuhammadov B., Tojiyev M. Pedagogik texnologiya — zamonaviy o‘zbek milliy modeli. — T.: «Lider Press», 2009.
3. Шевчук И.В. Организация творческой работы на уроках математики в начальных классах. Вектор науки ТГУ. 2012 №2(9).
4. <http://www.uchportal.ru/publ/23-1-0-3909> В.В.Белосвет «Развитие творческих способностей младших школьников на уроках математики через решение нестандартных задач».